

Міністерство освіти і науки України
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ)
Бердянський державний педагогічний університет
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка
КВНЗ «Корсунь-Шевченківський педагогічний
коледж ім. Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради»

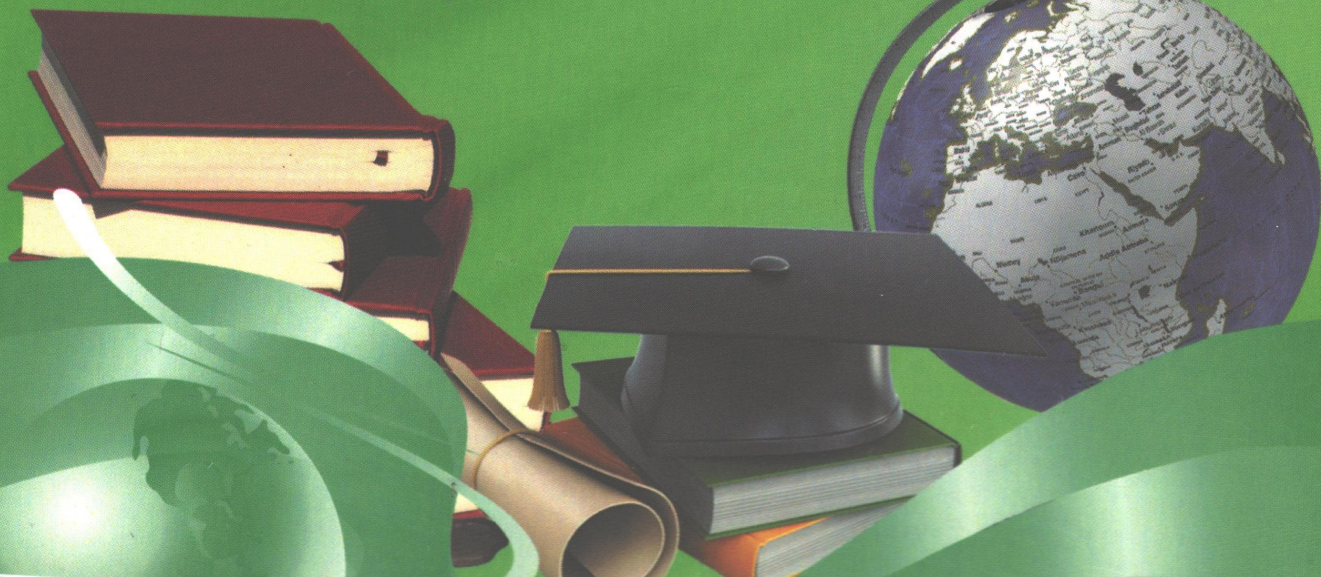
Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної конференції

«Сучасні тенденції в навчанні української, російської та іноземної мов у закладах освіти різних типів»

15 травня 2015 року

Старобільськ
2015

Міністерство освіти і науки України

ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ)

Бердянський державний педагогічний університет

Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

КВНЗ «Корсунь-Шевченківський педагогічний
коледж ім. Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради»

Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної конференції

**«Сучасні тенденції в навчанні
української, російської
та іноземної мов
у закладах освіти різних типів»**

15 травня 2015 року

Старобільськ
2015

УДК 811.1/2:371.32|
ББК 74.261.1
С 89

Рецензенти:

Горошкіна О.М. – доктор педагогічних наук, професор кафедри української мови Київського університету імені Бориса Грінченка;

Греб М.М. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри початкової освіти Бердянського державного педагогічного університету;

Цінько С.В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови, літератури і методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

С-89 Сучасні тенденції в навчанні української, російської та іноземної мов у закладах освіти різних типів: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (15 травня 2015 р., м. Старобільськ) / ДЗ «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Старобільськ, 2015. – 112 с.

До збірника увійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції в навчанні української, російської та іноземної мов у закладах освіти різних типів».

Для науковців, учителів, студентів, широкого кола читачів.

УДК 811.1/2:371.32|
ББК 74.261.1

Рекомендовано до друку вченою радою ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ) (протокол № 10 від 26 червня 2015 р.).

© ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. Інноваційні технології уроків літературного читання й мови	
Кизилова В.В. Ресурси Інтернет у професійній діяльності педагога	3
Марєєв Д.А. Використання мобільних технологій під час вивчення лінгвістичних дисциплін	6
Пушко В.Ф. Еміграційна проза для дітей: спроби наукового розрізу	9
Рудь С.М. Творческое чтение как метод обучения на уроках внеклассного чтения в начальной школе	11
Скиба О.В. Шкільне вивчення елементів весільної обрядовості у творах українських письменників	16
Солодюк Н.В. Проектные технологии на занятиях по русскому языку как иностранному	21
Ткаченко Н.М. Теоретичні засади використання подкастів у навчанні іноземних мов	25
Цалапова О.М. Еволюційні процеси жанру „страшилка” в аспекті міської дитячої субкультури	29
СЕКЦІЯ 2. Методи розвитку мовлення дітей дошкільного віку, учнів і студентів	
Гордій Н.М. Виховання моральних якостей дітей старшого дошкільного віку засобом гри	32
Градоблянська Н.В. Дидактична гра як прийом розвитку діалогічного та ситуативного мовлення студентів на уроках іноземної мови	35
Корякіна І.В. Розвиток творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку в художньо-мовленнєвій діяльності	38
Мельник Л.В. Мистецтво слова як засіб формування мовленнєвої культури учнів початкових класів	41
Мордовцева Н.В. Дидактичний потенціал текстів лінгвістичної спрямованості на уроках української мови в початкових класах	45
Носевич В.В., Починкова М.М. Особливості реалізації принципу науковості на уроках української мови в початковій школі	51
Правова Н.В. Система завдань з формування умінь віршування учнів початкової школи	54
Пушко В.Ф., Петренко А.Г. Стан проблеми розвитку мотивації до вивчення української мови в практиці початкової школи	57
Сазонова А.В. Тематичні мовні розваги як засіб активізації мовлення дітей старшого дошкільного віку	61
Слободян О.В. Методи уникнення помилок, спричинених впливом діалектів, у мовленні школярів	64
Цицько С.В. Красназнавчий матеріал як засіб формування мовної і соціокультурної компетентностей учнів на уроках української мови	67

• наявність ігор, в яких відбувається збереження самоцінності дошкільного віку і зберігається сама природа дошкільника.

Разом з розвитком мовлення, зокрема вдосконалення монологічної та діалогічної мови, накопичення дитячого досвіду публічних виступів, участь дітей у тематичних мовних розвагах сприяє формуванню позитивного ставлення до колективних творчих справ, формує вміння спільно працювати в колективі однолітків, вміння приймати власне рішення, відповідальність, винахідливість, розвиває кмітливість, вольові зусилля.

У подальшому дослідженні ми плануємо розробити цикл тематичних мовних розваг для впровадження в практику роботи сучасних дошкільних навчальних закладів.

Література

1. Венгер Л.А. Возможности образовательной работы с одарёнными детьми 5–7 лет / Л.А. Венгер // Дошк. восп. – 1995. – № 3. – С. 24–25.
2. Венгер Л.А. Игры и упражнения по развитию умственных способностей у детей дошкольного возраста: кн. для воспит. дет. сада / Л.А. Венгер – М.: Просвещение, 1989. – 124 с.
3. Поддьяков Н.Н. Доминирование процессов интеграции – закон развития детей дошкольного возраста / Н.Н. Поддьяков // Дошк. восп. – 2000. – № 1. – С. 73–77.
4. Крутії К. Концепція та методичні засади програми „Дитина в дошкільні роки” / Крутії К. – Запоріжжя: ЛІПС. Лтд, 2003. – вид. 2-е, перероб. – 400 с.
5. Богуш А.М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років: монографія / Богуш А.М. – К.: Вид. дім „Слово”, 2004. – 376 с.

Слободян О. В.

МЕТОДИ УНИКНЕННЯ ПОМИЛОК, СПРИЧИНЕНИХ ВПЛИВОМ ДІАЛЕКТІВ, У МОВЛЕННІ ШКОЛЯРІВ (на матеріалі народної географічної термінології східнословобожанських говірок Луганщини)

У статті подається аналіз методів роботи на уроках української мови над уникненням помилок, спричинених впливом місцевого діалектного оточення, у мовленні школярів.

Знання з діалектології можуть бути з користю застосовані вчителем-словесником у школі. Помилки учнів у письмовій та усній мові можна поділити на два типи: а) такі, які зумовлені недостатнім засвоєнням літературних норм (орфографії, стилістики, слововжитку); б) помилки, допущені під впливом місцевого діалектного оточення.

Мета нашого дослідження – виявити основні методи уникнення помилок, спричинених впливом діалектів, у мовленні школярів.

Серед усіх різноманітних і численних українських говорів немає жодного такого, який би усіма своїми рисами збігався з нормами української літературної мови, який би в якихось ланках не відрізнявся від

неї певними особливостями. Тому питання боротьби з діалектизмами у мові учнів є актуальним для шкіл усіх без винятку районів України.

Робота з подолання учнівських помилок, зумовлених діалектним оточенням, ведеться шляхом зіставлення діалектних явищ з відповідними явищами літературної мови і супроводжується необхідними коментарями та поясненнями. Але успішною ця робота може бути лише за умови, коли вчитель, крім досконалого знання літературної мови, достатньою мірою обізнаний з історією мови та діалектологією, коли він добре знає і місцеву говірку. У такому разі вчитель легко зрозуміє причину тієї чи тієї помилки і швидко зможе знайти шляхи її усунення. Але при роботі над усуненням таких мовних помилок треба обов'язково наголошувати на важливості існування діалектної лексики. Наприклад, якщо взяти географічну термінологію, то вона, як частина словникового складу мови, об'єднує нормативну (літературну) складову цієї групи лексики і багато ненормативних (діалектних) систем під загальною назвою “місцеві географічні терміни”.

Н.В. Подольська окреслює зміст поняття народний географічний термін як загальну назву чи загальне словосполучення, що має переважно діалектне походження і називає той чи той вид об'єктів або явищ фізичної географії. [2, с. 54]. Народна географічна термінологія закономірно й активно бере участь у формуванні власних назв – топонімів. У її семантичній структурі, зображується географічне середовище, що зумовило спосіб життя селян, їх світогляд і світорозуміння, також народні географічні номени вирізняються високою інформаційною насиченістю, оскільки „така лєксика є яскравим свідченням особливостей духовної і матеріальної культури народу, вона розповідає про життя слів у живому народному розмовному мовленні” [3, с. 7]. Виступаючи своєрідним ключем до осягнення просторових уявлень народу, географічна термінологія відтворює фрагмент мовної картини світу [1, с. 11]. Учні повинні розуміти, що діалектна лексика є підґрунтям літературної, і в жодному разі не соромитись діалектизмів, а знати й розуміти їх семантику та вміти, при потребі, замінити їх на загальноприйняті літературні варіанти для досконалої культури мовлення.

Поняття культури мовлення передбачає два аспекти засвоєння літературної мови:

– правильність мовлення, тобто дотримання літературних норм, які сприймаються як загальноприйнятий зразок;

– мовленнева майстерність, тобто не тільки дотримання норм літературної вимови, але й вміння вибирати з наявних варіантів найточніший, стилістично і ситуативно доречний, виразний тощо.

Як було вже зазначено, головним чином усунення мовних помилок, спричинених впливом діалектної мови, ведеться шляхом зіставлення діалектних явищ з відповідниками літературної мови. Так, наприклад, для

розширення знань і правильного словникового запасу з географічних назв можна запропонувати учням бесіду, у ході якої треба розібратися, які ж слова є діалектними, а які вже увійшли до загальноживаної літературної лексики, які особливості їх семантичних значень, наприклад:

- Як, у вас називається рівнина вкрита травою: левада, степена, луговина, луки тощо ?

- Як, у вас називається ліс: ліс, балка, байрак, лісосмуга, посадка?

- Як, у вас називається яр: яр, рівчак, западина?

- Як, у вас називається глибока яма: яма, калдобина, котлован?

- Як, у вас називається печера: лази, дірка, нора? тощо.

Також для усунення мовних помилок можна розробити актуальні нині тестові завдання, які спрямовані на виявлення фонетичних і словотвірних варіантів використання діалектних слів у межах певної говірки. Наведемо приклади тестів з географічними номенами, зафіксованими у східнословобанських говірках Луганщини.

Як літературно правильно?

1. а) равніна, б) рівнина, в) рімнота.

2. а) площа, б) площадь.

3. а) пасовище, а) пасьбище, в) пазбище.

4. а) сінокіс, б) сінокос.

5. а) лісосмуга, б) лісополоса.

6. а) низина, б) нізіна, в) низов'є.

7. а) рів, б) ров.

8. а) колодязь, б) колодись, в) колодязь.

9. а) яри, б) яра.

10. а) прірва, б) прорва тощо...

Такі тестові завдання є актуальними, адже наведені вище приклади ілюструють типові порушення в сучасному літературному мовленні. Аналізуючи результати тестування, варто вказати, що деякі слова є ненормативними взагалі, а деякі можна використовувати в певній функціональній сфері, наприклад, у розмовно-просторічній, але не в книжно-писемній.

Запропоновані види роботи досить прості й можуть бути використані вчителем на уроці української мови з теми "Діалекти та наріччя української мови" в початковій, середній і старшій ланках загальноосвітньої школи.

Література

1. Лабунец Н.В. Русская географическая терминология в ситуации языкового контакта / Н.В. Лабунец. – Тюмень: Изд-во ун-та, 2007. – 180 с.
2. Подольская Н.В. Народные географические термины в роли терминов научных / Н. В. Подольская // Вопросы географии. – М., 1970. – Вып. 81. – С. 54–59.
3. Полякова Е.Н. От «араины» до «яра». Русская народная

географическая терминология Пермской области / Е.Н. Полякова – Пермь: Пермское кн. изд-во, 1988. – 180 с.

Цінько С. В. КРАЄЗНАВЧИЙ МАТЕРІАЛ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ І СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті висвітлюється роль краєзнавчого матеріалу як засобу формування мовної і соціокультурної компетентностей учнів на уроках української мови.

У «Концепції навчання державної мови в школах України» культурологічний (соціокультурний) компонент розглядається як один із складових змісту навчання рідної мови, який «повинен бути інтегрований за своїм змістом, містити найважливіші відомості з народознавства, пов'язані з історією, культурою, звичаями і побутом українського народу» [1].

Питання формування мовної компетентності особистості у початковій ланці освіти розглядав Вашуленко М.С., шляхи і засоби формування національно-мовної особистості на уроках української мови в основній школі – Симоненко Т. В., лінгводидактичну основу національно-мовного виховання особистості засобами українського фольклору – Смолінська О. та ін.

Мета статті – обґрунтувати теоретичне значення краєзнавчого матеріалу як засобу формування мовної і соціокультурної компетентностей учнів; подати зразки завдань на уроках української мови, побудованих на основі використання краєзнавчого матеріалу.

Завданнями національного виховання молоді є надання широких можливостей для пізнання української історії, традицій, звичаїв, мови, культури, формування національної гідності. І не останню роль у цих процесах відіграють уроки української (рідної) мови.

Цілеспрямованість процесу використання краєзнавчого матеріалу означає підпорядкування його меті уроку. При цьому потрібно виходити із багатофункціональності краєзнавчих відомостей, зумовленої специфікою їх змісту та різнопланових пізнавально-виховних навантажень.

Краєзнавчий матеріал, який учитель використовує на уроці, служить для ілюстрації та конкретизації основного програмового матеріалу; пробудження інтересу учнів до нової теми; перевірки міцності та усвідомленості знань і вмінь учнів; закріплення та поглиблення вивченого матеріалу; розвитку самостійності учнів, підвищення їхньої активності; зв'язку навчання з життям.

Краєзнавчий матеріал виконує виховну та розвивальну функції. Перша – виховує в учнів любов до рідного краю, друга – стимулює